

כח:

עין משפט
נר מצוה

פב א מיי פייא מהל' שגנות הליצ:
פב ב ג מיי פייא מהל' ערפין הליה סגנ סגן עין קמ:

תום' הרא"ש

ואתו תרוייהו: **אמר** עולא הא מני ר' אליעזר היא. ותימה הא תנן בסוף הערל ר' אליעזר אומר אנדרוגינוס חייבין עליו סקילה כוכר רי"ל דהא אמרינן התם לא לכל אמר ר' אליעזר אנדרוגינוס זכר מעליא ועי"ל הא דקאמר חכא סבר לה כר' אליעזר היינו בפלוגתא דהשרץ ונעלם: **פרט** לכלי חרס גרס. ולי"ג שאין לו טהרה במקוה: דאין מן הברייטא כדמובח בסוף המצא תפילין דבעינן למימר לפי שאינו נעשה אב הטומאה ומיהו אין צריך למחקו אע"ג שאינו מן הברייטא והאי דנקט ליה תלמודא משום דמסקינן התם רבשרין (נמי) פליגי נמי תנאי ותינו ע"כ משום שאין לו טהרה במקוה: ח"א כלי מתכות לא. ה"ה דהיה מצוי למימר כל כלי שטף לא [אלא] נקט כלי מתכות לרבותא דאע"ג דחמירי דחרכ הרי הוא כחלל: עד כל דבר שיש לו טהרה במקוה. והשתא לא איצטרך כל טמא לנפש לכלי מתכות ובריש אלו דברים בפסחים דריש ליה לדרשא אחרינא: **א'** הכי נטמאו בשאר טומאות נמי לא לשלחו. אא"כ דכולהו לכדרב (הונא) הוא דאתא נוחא דאמרין מזכר מטמאה הפורשת מזכר אבל כיון דאמרת דעד אתא לרבויי כל דבר שיש לו טהרה במקוה ואינהו אפילו בשאר טומאות נשתלחי א"כ טומטום ואנדרוגינר נמי [לא] לישלחו אפי' בטומאת מת ושרץ] ומשני דאפילו הכי דרשינן מזכר מטמאה הפורשת מן הזכר:

אמר עולא הא מני ר' אליעזר

(יבמות פג.): רבי אליעזר אומר אנדרוגינוס חייבין עליו סקילה כוכר הא אמרינן התם לא לכל אמר רבי אליעזר אנדרוגינוס חייבין עליו אי נמי י"ל דהכא הכי קאמר האי תנא דאמר אין חייבין על ביאת מקדש דריש השרץ כרבי אליעזר: **פרט** לבלי חרס גרסי.

ותו לא ולא גרס שאין לו טהרה במקוה דבשלהי המנזל תפילין (עירובין קד:) צעי למימר משום דאינו נעשה אב הטומאה ואין צריך למוחקו דאף ע"ג דאינו מן הברייטא נקטיה הש"ס משום דמסקי התם דה"ה שרץ אע"ג דאב הטומאה הוא וא"ת דאמר וצפ"ק דסוטה (דף ט) ובפרק אלו דברים (פסחים סו.) אפי' מת מותר יכנס במחנה ליה שגאמר ויקח משה את ענמות יוסף עמו וגו' מאי אפי' אדרבה מת קיל טפי דלין לו טהרה במקוה ואפילו במחנה שכניה נמי ויש לומר דאיכא למ"ד שילהי עירובין (דף קד:) דמחייב מכניס שרץ למקדש אע"ג דאין לו טהרה במקוה וה"ה מת אי נמי מת מחייב טפי משום דיש נמינו טהרה במקוה כגון אדם חי: **הורה אמינא בלי מתכות לא.**
הוי מצי למנקט כלי שטף אלא נקט

כלי מתכות משום דחמיר דחרצ הכי הוא כחלל: **עד** בל דבר שיש לו טהרה במקוה. מלשון עד דריש כדפ"ה דמשמע כל מי שיש לו דין שמוזכר עד נקבה דהיינו שיש לו טהרה במקוה וא"ת כל טמא לנפש אס כן למצי אתא ויש לומר דכריש אלו דברים צפסקים (דף סו.) דריש ליה שפיר: **א' הכי בשאר טומאות נמי.** פירוש כיון דדריש מזכר ועד נקבה למי שיש לו טהרה במקוה אס כן מוקמינן קרא גס צשאר טומאות דללא לזבן ואודם דשייכו בכלים ואס כן דטומאת מת ושרץ נמי לא לישלחו טומטום ואנדרוגינוס: **תלמוד אומר** הזכר. ה"א דהזכר דריש ותימה דצ"י על אלו מומין (בכורות דף מא.): אמרינן שאני הכא דכתיב הזכר הזכרים משמע משום דכתיב הזכרים אצל ה"א דהזכר לא חשיב יתור למעט אנדרוגינוס ושמא איכא שום דרשא התם דדריש מה"א:

הא מזכר צ'הוריה לא ממעט. הן ברייתא אחיא כרבי יהודה כדמוכת במסכת שבת צפרק ר"א דמילה (דף קלו:) על הא דקאמר רבי יהודה אנדרוגינוס דוחה שבת דקאמר רב חסדא לא לכל אמר ר' יהודה זכר

הוא שאס אחא חומר כן בערבין יערך ותניא הזכר ולא טומטום כו' פירוש סתם ספרא רבי יהודה וקאמר רב נחמן צר יצחק אף אגן נמי תנינא אדרוגינוס פסול לקדוש מי טעאת דצרי רבי יהודה ופריך מאי שגא גצי מילה ומשני משום דכתיב דכתיב להו מלשון זכר ונקבה וגצי מילה אדרבה צריך יתורא לרצות וגצי קדוש ממעט ליה אף ע"ג דליכא יתורא אחרינא לאנדרוגינוס אלא משום דכתיב ונתן ולא כתיב ונתנה למעוטי אשה והנה מזינו למימר דכיון דגלי בערבין דלא הוי בכלל זכר ילפינן קדוש מערבין ומילה נמי הוה ילפינן אי לאו דגלי קרא דכל זכר והא דלא ילפינן קדוש ממילה משום דטפי אית לן למילף מערבין לחומרא והכא דפריך וכל היכא דכתיב זכר למעט טומטום ואנדרוגינוס והא גצי ערבין כו' לא מצי לשנויי דמערבין ילפינן דאדרבה ממילה אית לן למילף דהוי בכלל זכר כדי להטעינו שילוח ולא מערבין לקולא ובפרק על אלו מומין (בכורות מא:) דמלצריך קרא יתירא למעט טומטום ואנדרוגינוס דקאמר כשהוא אומר הזכר למטה שאין מ"ל ולא ילפינן מערבין לחומרא שלא להכשירו לעולה ולהצריך קרבן אחר התם אצטרריך קרא לקרבן נדבה כגון שאמר הרי זו עולה והוי קולא שאינו קדוש דלא הוה ילפינן מערבין לקולא אלא ממילה לחומרא ולהכי אצטרריך קרא אך קשה דצ"י הערל (יבמות עג:) משמע דלא פסיל ליה ר' יהודה לענין קדוש אלא משום דהוי ספק איש ספק אשה דתנן התם ר' יהודה אומר אנדרוגינוס שקדש קדושיי פסולין משום שהוא ספק אשה ואשה פסולה לקדש וי"ל דלגצי ערך אף ע"ג דהוא זכר או נקבה ממעטו הכתוב מערך איש ואשה לפי שהוא משונה ואי הוה מיעוטא דזכר לחודיה הוה אמינא דאפקיה רחמנא מערך זכר ואוקמיה צערך נקבה אפילו הוא זכר וכן איפכא וגצי מילה אי נקבה היא הא איצטרריך קרא לרצויי ואי זכר הוא שמא איכא שום דרשא דהוה ממעטינן ליה אי לא דריצהו הכתוב וההיא דבכורות (דף מא:) דהזכר ולא טומטום ואנדרוגינוס איכא למימר דלא אחיא כר' יהודה דכיון דספק הוא לא אצטרריך קרא למעוטי ספקא ואף ע"ג דסתם ספרא ר' יהודה היא היינו צסתמא אחרינא אצל הא ע"כ לאו רבי יהודה היא:

המפלת התיבה פרק שלישי נדה

פסלחו. היינו שילוח טמאים ממקדש: רבי **אליעזר** היא. דבעי לענין קרבן טומאה עד דידע צמאי איטמי אצל לרבנן דלא צעו צשאר טומאות עד דידע צמאי איטמי הכא נמי מחייבי דלא דרשינן זכר ודאי נקבה ודאית: **השרץ ונעלם.** או צנצלת שרץ ונעלם ממנו:

על העלם שרץ. שנטמא וידע ובשעה שנכנס נעלם ממנו טומאה חייב: **ואינו חייב על העלם מקדש.** אס כשנכנס למקדש זכור לטומאה ונעלם ממנו מקדש ונכנס שאינו סבור שהו מקדש וכשיאל זוכר פטור: **שרץ ונכלה.** לפניו ודע שנגע צאחד מהס ואינו יודע צאזיה מהס נגע וכצבא למקדש שכת אותו ומשיאל זוכר: ר' אליעזר. דלזכר שס שרץ סבר דבעינן עד דידע אס צשרץ איטמי כו': **הזכר אס וזכו לזכר ולנקבה.** ולדרוש נמי זכר ודאי נקבה ודאית מטמא צויצה ולא טומטום: **לזכר לרצום מלורע.** שהוא מוקש לזכ להיות מעינותיו אב הטומאה לטמא אדם וכלים כזכ דכתיב ציה (ויקרא טו) וכי ירוק הזכ וגו': **פרט לגלי חרס.** טמא שאין טעון שילוח מן העזרה: **הוא אמינא כלי מסכות לא.** טעון שילוח ולהכי שני צדיצוריה למדרש כל שיש לו דין הנוהג צזכר וצנקבה דהיינו טהרה במקוה: **מוכל טמא נפקא.** דאף כלי מתכות צעי שילוח ועל כרחין הוה דרשינן אדם ודמי ליה ולא כלי חרס שאין לו טהרה: **עד נקבה.** משמע כל מי שיש לו דין שהוא מזכר עד נקבה שיש להן טהרה: **אי הכי** לעיל קאי. כיון דאמר רב לענין שילוח זכר ודאי ולא טומטום צשאר טומאות נמי כגון טומטום שנטמא צמת או צשרץ ונכנס למקדש יפטור: **הזכר.** והיה ערכך הזכר: **פלמוד לומר הזכר.** ה"א דריש: **אס נקבה.** אס קדריש: **ההוא מיצעי ליה.** למכתב זכר ונקבה: לחלק

חרס דברי רבי יוסי אם כן נכתוב רחמנא אדם וכי תימא אי כתב רחמנא אדם הוה אמינא כלי מתכות לא מכל טמא לנפש נפקא זכר ונקבה למה לי לכדרב ואימא כוליה לכדרב הוא דאתא אם כן נכתוב זכר ונקבה מאי מזכר ועד נקבה עד כל דבר שיש לו טהרה במקוה אי הכי כי איטמי בשאר טומאות לא לישלחו אמר קרא מזכר מטמאה הפורשת מן הזכר וכל היכא דכתיב מזכר עד נקבה למעוטי טומטום ואנדרוגינוס הוא דאתא והא גבי ערבין דכתיב יהזכר צ'ותניא יהזכר ולא טומטום ואנדרוגינוס יכול לא יהא בערך איש אבל יהא בערך אשה תלמוד לומר הזכר ואם נקבה יזכר ודאי נקבה ודאית ולא טומטום ואנדרוגינוס טעמא דכתיב הזכר ואם נקבה הא מזכר ונקבה לא ממועט ההוא מבעי ליה לחלק

הוא שאס אחא חומר כן בערבין יערך ותניא הזכר ולא טומטום כו' פירוש סתם ספרא רבי יהודה וקאמר רב נחמן צר יצחק אף אגן נמי תנינא אדרוגינוס פסול לקדוש מי טעאת דצרי רבי יהודה ופריך מאי שגא גצי מילה ומשני משום דכתיב דכתיב להו מלשון זכר ונקבה וגצי מילה אדרבה צריך יתורא לרצות וגצי קדוש ממעט ליה אף ע"ג דליכא יתורא אחרינא לאנדרוגינוס אלא משום דכתיב ונתן ולא כתיב ונתנה למעוטי אשה והנה מזינו למימר דכיון דגלי בערבין דלא הוי בכלל זכר ילפינן קדוש מערבין ומילה נמי הוה ילפינן אי לאו דגלי קרא דכל זכר והא דלא ילפינן קדוש ממילה משום דטפי אית לן למילף מערבין לחומרא והכא דפריך וכל היכא דכתיב זכר למעט טומטום ואנדרוגינוס והא גצי ערבין כו' לא מצי לשנויי דמערבין ילפינן דאדרבה ממילה אית לן למילף דהוי בכלל זכר כדי להטעינו שילוח ולא מערבין לקולא ובפרק על אלו מומין (בכורות מא:) דמלצריך קרא יתירא למעט טומטום ואנדרוגינוס דקאמר כשהוא אומר הזכר למטה שאין מ"ל ולא ילפינן מערבין לחומרא שלא להכשירו לעולה ולהצריך קרבן אחר התם אצטרריך קרא לקרבן נדבה כגון שאמר הרי זו עולה והוי קולא שאינו קדוש דלא הוה ילפינן מערבין לקולא אלא ממילה לחומרא ולהכי אצטרריך קרא אך קשה דצ"י הערל (יבמות עג:) משמע דלא פסיל ליה ר' יהודה לענין קדוש אלא משום דהוי ספק איש ספק אשה דתנן התם ר' יהודה אומר אנדרוגינוס שקדש קדושיי פסולין משום שהוא ספק אשה ואשה פסולה לקדש וי"ל דלגצי ערך אף ע"ג דהוא זכר או נקבה ממעטו הכתוב מערך איש ואשה לפי שהוא משונה ואי הוה מיעוטא דזכר לחודיה הוה אמינא דאפקיה רחמנא מערך זכר ואוקמיה צערך נקבה אפילו הוא זכר וכן איפכא וגצי מילה אי נקבה היא הא איצטרריך קרא לרצויי ואי זכר הוא שמא איכא שום דרשא דהוה ממעטינן ליה אי לא דריצהו הכתוב וההיא דבכורות (דף מא:) דהזכר ולא טומטום ואנדרוגינוס איכא למימר דלא אחיא כר' יהודה דכיון דספק הוא לא אצטרריך קרא למעוטי ספקא ואף ע"ג דסתם ספרא ר' יהודה היא היינו צסתמא אחרינא אצל הא ע"כ לאו רבי יהודה היא:

הוא שאס אחא חומר כן בערבין יערך ותניא הזכר ולא טומטום כו' פירוש סתם ספרא רבי יהודה וקאמר רב נחמן צר יצחק אף אגן נמי תנינא אדרוגינוס פסול לקדוש מי טעאת דצרי רבי יהודה ופריך מאי שגא גצי מילה ומשני משום דכתיב דכתיב להו מלשון זכר ונקבה וגצי מילה אדרבה צריך יתורא לרצות וגצי קדוש ממעט ליה אף ע"ג דליכא יתורא אחרינא לאנדרוגינוס אלא משום דכתיב ונתן ולא כתיב ונתנה למעוטי אשה והנה מזינו למימר דכיון דגלי בערבין דלא הוי בכלל זכר ילפינן קדוש מערבין ומילה נמי הוה ילפינן אי לאו דגלי קרא דכל זכר והא דלא ילפינן קדוש ממילה משום דטפי אית לן למילף מערבין לחומרא והכא דפריך וכל היכא דכתיב זכר למעט טומטום ואנדרוגינוס והא גצי ערבין כו' לא מצי לשנויי דמערבין ילפינן דאדרבה ממילה אית לן למילף דהוי בכלל זכר כדי להטעינו שילוח ולא מערבין לקולא ובפרק על אלו מומין (בכורות מא:) דמלצריך קרא יתירא למעט טומטום ואנדרוגינוס דקאמר כשהוא אומר הזכר למטה שאין מ"ל ולא ילפינן מערבין לחומרא שלא להכשירו לעולה ולהצריך קרבן אחר התם אצטרריך קרא לקרבן נדבה כגון שאמר הרי זו עולה והוי קולא שאינו קדוש דלא הוה ילפינן מערבין לקולא אלא ממילה לחומרא ולהכי אצטרריך קרא אך קשה דצ"י הערל (יבמות עג:) משמע דלא פסיל ליה ר' יהודה לענין קדוש אלא משום דהוי ספק איש ספק אשה דתנן התם ר' יהודה אומר אנדרוגינוס שקדש קדושיי פסולין משום שהוא ספק אשה ואשה פסולה לקדש וי"ל דלגצי ערך אף ע"ג דהוא זכר או נקבה ממעטו הכתוב מערך איש ואשה לפי שהוא משונה ואי הוה מיעוטא דזכר לחודיה הוה אמינא דאפקיה רחמנא מערך זכר ואוקמיה צערך נקבה אפילו הוא זכר וכן איפכא וגצי מילה אי נקבה היא הא איצטרריך קרא לרצויי ואי זכר הוא שמא איכא שום דרשא דהוה ממעטינן ליה אי לא דריצהו הכתוב וההיא דבכורות (דף מא:) דהזכר ולא טומטום ואנדרוגינוס איכא למימר דלא אחיא כר' יהודה דכיון דספק הוא לא אצטרריך קרא למעוטי ספקא ואף ע"ג דסתם ספרא ר' יהודה היא היינו צסתמא אחרינא אצל הא ע"כ לאו רבי יהודה היא:

ה"ג

מסורת הש"ס

(א) שנוטים די: (ב) שס ית:, (ג) [למקן לד: (ד) [עירובין קד: (ט"ש], (ס) ערבין: ד: סבת קלו: בכורות מב:, (ו) [ז"ל צפ"ג דסוטה כז:,

תורה אור השלם

- מזכר עד נקבה תשלחו אל מחוץ למחנה תשלוחם ולא יטמאו את מחציתם אשר אינן שכן בתוכם: במדבר ה ג
- או נפש אשר תגע בקל דבר טמא או בגבלת דוה טמאה או בגבלת בהמה או בגבלת שרץ טמא ונעלם ממנו דוהא טמא ואשם: ויקרא ה ב
- והדוה בגדוה ודוהן את זובו לזכר ולנקבה ולאיש אשר ישכב עם טמאה: ויקרא טו ג
- והיה ערבך תזכר מכן עשרים שנה ועד כן ששים שנה ויהיה ערבך חמישים שקל כסף בשקל הקדש: ויקרא כו ג

מוסר רש"י

השרץ ונעלם ממנו. או צנצלת שרץ טמא ונעלם ממנו (שבוטות ד:). שרץ ונבלה. טמא שרץ וטמא נבלה, צדיעה שכתלה ידע שנגע בשרץ או צנבלה, אבל לא ידע צאזיה מהן שג, ואזתה טומאה נעלמה כשחבל קדש (שם יח). פרט לכלי חרס. טמא שאס הכניסו למקדש פטור, דאין לו טהרה, דכתיב (ויקרא יא) ואותו משטור, שאין לו טהרה אלא צשפרתו (שבוין קד). הזכר. והיה ערבך הזכר, ומרינאל דה"א נפקא לן ולא טומטום (בכורות מב.) ה' יתירא קדריש (שבת קלד). בערך איש. ערך איש וערך אשה אין שוין כדמפרש צנפשת צבר סווי (בבורות שם. וצ"ל בחקותי). ואם נקבה. מרינאל דאס נפקא לן ולא טומטום (שם) ואס יתירא ולא טומטום ואנדרוגינוס (שבת שם).